

פרשת קרח – איפה נמצא ה"מקדש"?

בשנים האחרונות נראה כי ישנה פופולריות מחודשת לעיסוק בנושא המקדש. קמים מכונים וארגונים שמבקשים לחדש ולכונן את עבודת המקדש בעולמנו. מדי פעם אפשר להתקל באדם העונד סיכת מקדש בדש הבגד ואפילו על המדים הטקטיים של כמה מחיילי צה"ל ניתן לראות פאצ'ים של מקדש. חורבן המקדש הוא בלי ספק אחד האירועים הכי משמעותיים וטראומטיים בתולדות העם היהודי, והציפייה לבניינו חורזת רבות מהתפילות והתקוות היהודיות לאורך הדורות, אך נראה לי שישנה טעות נפוצה ויסודית הנוגעת לדיון בנושא, וקשורה בפירושה הפשוט של המילה "מקדש".

אחרי החטא והעונש של קרח ועדתו, משרטטת התורה מחדש את גבולות הביאה אל הקודש. הכהנים והלוויים מקבלים אחריות על מרחבי הקדושה, ושאר העם, ה"זרים", מוזהרים מלהתקרב. כך נאמר בפרשה – "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן אֲתָהּ וּבְנֶיךָ וּבֵית אֲבִיךָ אֲתָם תִּשָּׂאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ" (במדבר יח, א). את המילה "מקדש" מבאר רש"י בפירוש מפתיע – "עסקי הדברים המקודשים". לדבריו, אין מדובר בשם של מקום או מבנה ספציפי אלא כינוי כללי למרחבי הקדושה. הרא"ם – ר' אליהו מזרחי, שכתב פירוש על פירושו של רש"י לתורה, מבאר שלא ייתכן לומר שהמילה "מקדש" בפסוק מכוונת לבית המקדש, שהרי התורה מטילה את התפקיד על כלל הלוויים ולא רק על הכהנים ("בית אביו" של אהרון, ולא רק על בניו). והרי לפי הדין הלוויים כלל אינם רשאים להיכנס למקדש. לכן, מסביר רש"י שמדובר בכינוי כללי למרחבי ותשמישי קדושה.

עיון רחב יותר במקרא מגלה שאכן פירושה המקראי המקורי של המילה "מקדש", כנראה כלל אינו דומה למשמעות המודרנית של מילה זו. המופע הראשון של המילה בתורה הוא בשירת הים – "מִקְדָּשׁ אֲדֹנִי כֹנֵנִי יִדִּיךָ" (שמות טו, יז). גם שם, נדחקים רבים מהפרשנים בהבנת המילה הזו, ומציעים שלל פירושים שהצד השווה שבהם הוא שהם אינם מתייחסים לבית המקדש. ההסבר הוא שבעת שירת הים המקדש עוד רחוק מלהיבנות, ואפילו על הקמת המשכן עוד טרם נצטוו ישראל. זאת ועוד, את המקדש

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com

שבירושלים לא כוננו ידיו של הקב"ה, אלא ידי אדם, כמפורט בספר מלכים. נראה כי פשט הפסוק מייחס למילה "מקדש" משמעות אחרת.

באופן דומה, כאשר אוסרת התורה על הכהן הגדול להיטמא למתים, מזהירה התורה – "וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִיל אֶת מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵיו" (ויקרא כא, יב), ומבאר שם ר' מאיר שמחה מדוינסק – "לפי הפשט "מקדש אלקיו" הוא כינוי לקדושתו, קדושת כהונה" (משך חכמה, שם). נראה כי בדבריו הוא נסמך על דברי המשנה (סנהדרין ב) המפרשת את הציווי באיסור על הכהן להיטמא, אך לא כאילו ישנה עליו חובה להישאר במקדש בקביעות.

גם פסוקים נוספים מחזקים את ההבנה שה"מקדש" המקראי איננו שם של מבנה. כך למשל מנמקת התורה את עונשו החמור של מי שחוטא בעבודה זרה למולך – "וְהִכָּרְתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדָּשִׁי" (ויקרא כ, ג). עושה התועבה הזו "מטמא את המקדש", אך כפי שהסביר שם הספורנו, אין מדובר בבית המקדש, אלא בביטוי מטאפורי לסילוק השכינה מישראל. כך גם בפסוקי הפורענות בפרשת בחוקותי – "וְהִשְׁמוּתִי אֶת מִקְדָּשִׁיכֶם" (שם כו, לא). כינוי המקדש בלשון רבים, מבהיר שאין מדובר בבית ספציפי אלא בנוכחותה של הקדושה והשכינה בחייהם של ישראל.

אכן, נצטוונו בציווי חד וברור – "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כה, ח). אך ההבנה כי עומק משמעותו של הציווי הזה מסתכמת בבניית המבנה המפואר על הר המוריה מפספסת את ליבת העניין. המקדש הוא סניף של הקדושה, ולא הקדושה היא סניף של המקדש. התורה מצווה אותנו לעשות מקדש, אך משמעות המילה הזו במקרא שונה ממשמעותה המודרנית. היא מכוונת לעשיית מקום לנוכחות אלוהית, להשראת שכינה, למרחב של קודש בחיים. אל לנו לצמצם זאת רק לחסרונו של אותו מבנה שחרב.

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com